

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MATEMATIKO, NARAVOSLOVJE IN
INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE

ZAKLJUČNA NALOGA
NASILJE MED INTIMNIMA PARTNERJEMA:
RAZLOGI ZAKAJ ŽENSKE MORIJO

EVA MEGLIČ

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MATEMATIKO, NARAVOSLOVJE IN
INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE

Zaključna naloga

**Nasilje med intimnima partnerjema: razlogi zakaj ženske
mori**

(Intimate partner violence: reasons why women kill)

Ime in priimek: Eva Meglič
Študijski program: Biopsihologija
Mentor: Prof. dr. Ernest Ženko

Koper, avgust 2018

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Eva Meglič

Naslov zaključne naloge: Nasilje med intimnima partnerjema: razlogi zakaj ženske morijo

Kraj: Koper

Leto: 2018

Število listov: 37

Število slik: 2

Število tabel: 1

Število referenc: 59

Mentor: Prof. dr. Ernest Ženko

Ključne besede: Nasilje med intimnima partnerjema, ženske morilke, umor intimnega partnerja, dejavniki tveganja, nasilje, intervencija

Izvleček: Poznamo več različnih oblik nasilja in nasilje med intimnima partnerjema je ena izmed njih. Nasilje med intimnima partnerjema je opisano kot katerokoli obnašanje s strani intimnega partnerja, ki povzroči fizične, seksualne ali psihološke poškodbe. Takšna vrsta nasilja, pri katerem so žrtve moški še ni močno raziskana, saj so se v preteklosti bolj osredotočali na ženske žrtve in moške storilce, saj naj bi veljalo, da ženske niso nasilne. Seveda so tudi ženske lahko nasilne, vendar pa moški, kot žrtev nasilja, dejanja ne prijavi velikokrat, saj jih oblasti ne jemljejo resno. Prav tako se ne jemlje resno žensk v istospolnih razmerjih, ko poskušajo prijaviti nasilno partnerico. Najhujša posledica nasilja med intimnima partnerjema je umor intimnega partnerja. Ženske največkrat morijo, ker se bojijo za svoje življenje ali pa življenje svojih otrok, druga najpomembnejša razloga pa sta finančna pridobitev ali vzpostavljanje dominantnosti nad partnerjem. Poleg intimnih partnerjev ženske morijo tudi otroke in družinske člane, majhen odstotek pa je tudi ženskih serijskih morilk, ki morijo neznance.

Key words documentation

Name and SURNAME: Eva Meglič

Title of the final project paper: Intimate partner violence: reasons why women kill

Place: Koper

Year: 2018

Number of pages: 37

Number of figures: 2

Number of tables: 1

Number of references: 59

Mentor: Prof. Ernest Ženko, PhD

Keywords: Intimate partner violence, intimate partner homicide, women perpetrators, risk factors, violence, intervention

Abstract: Intimate partner violence (IPV) is defined as any behaviour by an intimate partner, which causes physical, sexual or psychological harm. IPV with the result of men victims is not researched well, because people in the past were focusing more on male perpetrators and female victims. The main reason was that people believed that women are not violent. But women can also be violent, but men victims do not report IPV often, because the authorities do not take them seriously. The same problem can be found in female same-sex relationships when the victims try to report violent partner. One of the most extreme outcomes for intimate partner violence is intimate partner homicide. The most common reason why women kill is because they are afraid for their or their children's life. Other reasons include financial gain or establishment of dominance over a partner. Besides intimate partners, women most often kill family members, including children. We can also find a small percent of female serial killers, who also kill strangers.

ZAHVALA

Mentorju, prof. dr. Ernestu Ženku, se zahvaljujem za strokovno pomoč in usmerjanje pri pripravi zaključne naloge.

Oddelku za mednarodno izmenjavo, ki mi je omogočil Erasmus izkušnjo na Portugalskem, kjer sem se seznanila s forenzično psihologijo, na podlagi katere sem dobila navdih za zaključno nalogo.

Staršem, ki so mi omogočili študij v Kopru ter me v vsakem trenutku podpirali.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
2	NASILJE.....	2
	2.1 Nasilje usmerjeno na samega sebe.....	2
	2.2 Interpersonalno nasilje.....	2
	2.3 Kolektivno nasilje.....	2
	2.4 Seksualno nasilje.....	3
	2.5 Nasilje vezano na spol.....	3
	2.6 Nasilje nad otrokom.....	3
	2.7 Mladostniško nasilje.....	3
	2.8 Zloraba starejših ljudi.....	3
	2.9 Nasilje na delovnem mestu.....	4
	2.10 Strukturno nasilje.....	4
	2.11 Oborožen konflikt.....	4
	2.12 Terorizem.....	4
	2.13 Genocid.....	5
	2.14 Družinsko nasilje.....	5
	2.15 Nasilje med intimnima partnerjema.....	5
	2.15.1 Umor intimnega partnerja.....	6
3	TEORIJE NASILJA MED INTIMNIMA PARTNERJEMA.....	7
	3.1 Teorija zmanjšanja izpostavljenosti.....	7
	3.2 Implcitne teorije.....	8
	3.3 Splošna teorija pritiska.....	8
4	ŽENSKÉ MORILKE.....	9
	4.1 Razlike med ženskami in moškimi, ki morijo.....	10
	4.1.1 Čustva.....	10
	4.1.2 Način umora.....	10
	4.1.3 Kraj umora.....	10
	4.1.4 Starost.....	10
	4.2 Dejavniki tveganja.....	11
	4.2.1 Zgodovina nasilnih razmerij.....	11
	4.2.2 Alkoholizem/zloraba substanc.....	11
	4.2.3 Zunanji stresorji.....	12
	4.2.4 Zlorabe v otroštvu.....	12
	4.2.5 Mentalne motnje.....	12
	4.3 Umor s samomorom (IPHS).....	12
	4.4 Vrste umorov, ki jih zagrešijo ženske.....	13
	4.4.1 Umor otroka.....	13

4.4.2 Umor novorojenčka	14
4.4.3 Umor starša	15
4.4.4 Umor partnerja	15
4.4.5 Serijski umori (FSK).....	15
4.4.6 Seksualni umor.....	16
4.5 Istospolni partnerji	16
4.6 Intervencija, ovrednotenje in preventiva IPV	20
5 SKLEPI.....	21
4 LITERATURA IN VIRI	22

KAZALO PREGLEDNIC

Tabela 1: Vrste psiholoških taktik, ki jih ženske, ki imajo spolne odnose z ženskami (WSW), lahko uporabijo pri svojih partnericah

..... 18

KAZALO SLIK IN GRAFIKONOV

Slika 1: Prikaz vrst nasilja	5
Slika 2: Odstotek prijavljenega IPH-ja med istospolnimi partnerji ter heteroseksualnimi partnerji	19

SEZNAM KRATIC

IPV – Intimate Partner Violence (nasilje med intimnima partnerjema)

IPH – Intimate Partner Homicide (umor intimnega partnerja)

WSW – Women who have Sex with Women (ženske, ki imajo spolne odnose z ženskami)

IPHS – Intimate Partner Homicide-Suicide (umor s samomorom s strani intimnega partnerja)

FSK – Female Serial Killer (ženska, ki je serijska morilka)

1 UVOD

WHO (2018) opredeli nasilje med intimnima partnerjema kot nasilje, ki je lahko fizično, seksualno ali čustveno nasilje nad partnerjem. Nasilje med intimnima partnerjema, še posebej pojav umora je problem v družbi, ki vpliva na veliko število ljudi v razmerjih. Umor ženske partnerice je bolj pogost, kot umor moškega partnerja, vsaj po preteklih podatkih. V zadnjem času pa vse več preiskovalcev ugotavlja, da naj bi bile te številke precej podobne, vendar pa zaradi premajhnega števila prijav moških, ki so bili v nasilnem razmerju, še vedno ne moramo natančno ugotoviti, kakšne so te številke (Hines in Douglas, 2009). Največkrat moški intimnega nasilja ne prijavijo, saj jih ljudje ne jemljejo resno, ker velja da naj ženske ne bi bile nasilne. Prav zaradi tega pa je zelo pomembno, da se ljudje začnejo zavedati, da so tudi ženske lahko nasilne ter da zavarujemo moške, ki so v nasilnih razmerjih, saj lahko pride tudi do umora (Messinger, 2017; Ristock, 2011). Do nasilja med intimnima partnerjema pride tudi v istospolnih razmerjih, kjer pa se nasilje spet ne jemlje resno, saj naj ženska ne bi bila sposobna raniti druge ženske.

Pri obravnavi žensk, ki so nasilne ter ženskih morilk so zelo pomembni dejavniki tveganja (Wallace, 1986 po Polk, 1993). Raziskovanje okoliščin v katerih ženske storilke živijo in so živele nam lahko pojasni zakaj sploh pride do nasilja med intimnima partnerjema ter posledično tudi zakaj nekatere ženske morijo. Najpogostejši dejavniki tveganja so: zloraba alkohola in/ali drog, zgodovina nasilnih razmerij, prisotnost duševnih težav, nasilno otroštvo in revščina oziroma pomanjkanje socialnih stikov (Garcia, Sonria in Hurwitz, 2007). Vsi naštetih dejavniki so lahko predpogoj za nastanek nasilja/umora v razmerju ali družini. Zato je zelo pomembno, da pri ženskah, ki so nasilne do svojega partnerja prepoznamo dejavnike tveganja ter na ta način skušamo narediti intervencijo in preprečiti, da bi prišlo do hujših posledic – umora.

Namen zaključne naloge je predstaviti in raziskati literaturo iz področja nasilja med intimnima partnerjema ter poiskati razloge, ki pripeljejo ženske tako daleč, da morijo. Opisali bomo vse vrste umorov, ki jih ženske zagrešijo ter vrste nasilja, ki obstajajo, saj le na ta način lahko prikažemo širšo sliko o nasilju med intimnima partnerjema ter posledično ženskih morilkah.

2 NASILJE

Svetovna zdravstvena organizacija definira nasilje kot namerno uporabo fizične sile ali moči, ogrožene ali dejanske zoper sebe, druge osebe ali proti skupini/skupnosti, ki pusti posledice ali pa ima veliko možnost, da pusti posledice poškodbe, smrti, psihološkega nasilja, nepravilnega razvoja in prikrajšanost (World Health Organization, 2018). Različne oblike nasilja se večinoma ne pojavljajo samo kot nasilje ene vrste (recimo samo psihološko ali pa samo fizično nasilje), ponavadi se pojavlja več oblik hkrati. Svetovna zdravstvena organizacija deli nasilje usmerjeno na samega sebe, interpersonalno nasilje, kolektivno nasilje, seksualno nasilje, nasilje vezano na spol, nasilje med intimnima partnerjema, družinsko nasilje, nasilje nad otrokom, mladostniško nasilje, zloraba starejših ljudi, nasilje na delovnem mestu, strukturno nasilje, oborožen konflikt, terorizem in genocid (Rutheford, Zwi, Grove in Butchart, 2007; Montesanti, 2015). V nadaljevanju bomo predstavili glavne značilnosti posameznih vrst nasilja. Pri tej delitvi sta še posebej pomembna nasilje med intimnima partnerjema ter družinsko nasilje, saj sta neposredno povezana z našo raziskavo.

2.1 Nasilje usmerjeno na samega sebe

Nasilje usmerjeno na samega sebe je opredeljeno kot nasilje, ki je usmerjeno na samega sebe in se namensko izraža v poškodbi, ki si jo zada posameznik sam. Sem vključujemo samomorilna vedenja (poskus samomora) in ne samomorilna vedenja (Bryan, Grove in Kimberl, 2017).

2.2 Interpersonalno nasilje

Interpersonalno nasilje se nanaša na vsakdanje nasilje in se izraža kot seksualno ali fizično nasilje, ki se pojavlja med družinskimi člani, intimnimi partnerji ali znanci (Montesanti, 2015). Pojav interpersonalnega nasilja je še posebej visok pri študentih, ki so del manjšine, na primer LGBT skupnost (Burks idr., 2015 po Cramer idr., 2016).

2.3 Kolektivno nasilje

Kolektivno nasilje je nasilje, ki ga stori skupina ljudi, ki se identificira z določeno skupino in ga prezrcali na drugo skupino oziroma na vsaj dva posameznika (Durrant, 2011). Ta vrsta nasilja je zapletena in močno nam pomaga, če poznamo vzroke in kombinacije, saj s tem lahko pojasnimo, zakaj je do nekega dejanja prišlo. Pomembne so tudi socialne vezi, struktura in procesi, ki potekajo znotraj določene skupine. Prisotnost policistov, vojakov ali varnostnikov lahko vpliva na to ali se bo kolektivno nasilje končalo na miren način ali pa bo pustilo hujše posledice (Tilly, 2003).

2.4 Seksualno nasilje

Seksualno nasilje je opredeljeno kot seksualno dejanje, ki je bilo izvedeno ali pa je prišlo do poskusa njegove izvedbe. To je storila oseba, ki za to dejanje ni imela dovoljenja. Žrtev se s tem dogodkom ni strinjala oziroma ga ni bila zmožna zavrniti (invalidi, starejši ljudje...). Pojavi se tudi, ko je žrtev prisiljena v seksualno dejanje z neko tretjo osebo – prostitucija (Basile idr., 2014).

2.5 Nasilje vezano na spol

Nasilje vezano na spol vključuje družinsko nasilje, seksualno nasilje, seksualno nadlegovanje in posilstvo. V to kategorijo spadajo vse vrste nasilja, katera se izvajajo nad deklicami in ženskami (tudi geografsko in kulturno pogojeno nasilje, kot na primer pohabljanje spolnih organov). Ta pojem je velikokrat uporabljen tudi pri omenjanju nasilja nad ženskami (VAW) (Montesanti, 2015).

2.6 Nasilje nad otrokom

Nasilje nad otrokom je lahko definirano kot individualno, socialno, skupinsko ali societalno. Vsebuje štiri široke kategorije, v katere sodijo fizična zloraba, seksualna zloraba, zanemarjanje in čustvena zloraba (Wu, Chi, Lin, Du, 2018). Pri fizični zlorabi je pomembno, da se prepozna otrokovo stopnjo razvoja, vzorec in velikost poškodbe, lokacijo poškodbe in skrbnikovo razlago o tem, kje se je otrok poškodoval. Seksualno nasilje vključuje razkazovanje, poljubljanje, masturbacijo, otroško pornografijo, spolni odnos in neprimerno božanje. V kategorijo zanemarjanja spada pomanjkanje vsega kar otrok potrebuje za normalno življenje: hrana, fizično in mentalno zdravje, nadzor, higiena ter primerno življenjsko okolje. Čustvena zloraba pa se nanaša na to, da otrok občuti zavrnitev, izolacijo, teroriziranje ali ignoriranje s strani skrbnikov (Scannapieco in Connel-Carrik, 2005).

2.7 Mladostniško nasilje

Mladostniško nasilje se izrazi kot škodljivo vedenje, ki se lahko začne zgodaj v razvojnem obdobju in se lahko nadaljuje v mlado odraslost. Mladostnik je lahko žrtev, storilec nekega nasilnega dejanja ali pa priča nasilnemu dejanju (Seifert, 2012).

2.8 Zloraba starejših ljudi

Zloraba starejših ljudi se nanaša na zanemarjanje, zapustitev ali nepravilno ravnanje s starejšimi osebami. To vrsto zlorabe je na prvi pogled težko opaziti, saj je veliko starejših

ljudi ne zmožnih opisati kaj se jim dogaja, še posebno, če so dementni, slepi, gluhi ali se ne morejo več sami premikati (Martins, Neto, Andrade in Albuquerque, 2014).

2.9 Nasilje na delovnem mestu

Nasilje na delovnem mestu se deli na štiri vrste: nasilje, ki ga povzroči človek, ki ni zaposlen v tem podjetju (rop, vstopanje na posest brez dovoljenja, terorizem...), nasilje med kupcem in zaposlenim, nasilje med dvema ali več zaposlenimi in osebna razmerja (nasilnež navadno ni zaposlen v podjetju, ampak je v razmerju z osebo zaposleno v podjetju) (CAL/OSHA, 1995; Howard, 1996; IPRC, 2001 po Kerr, 2010). Nasilje na delovnem mestu lahko privede do izgube virov, nezmožnosti osredotočanja delavcev na njihovo delo ter tudi do propada organizacije. Največji problem je zanikanje, da takšno nasilje nekje sploh obstaja (Kerr, 2010).

2.10 Strukturno nasilje

Strukturno nasilje je zaznamovano z neenakim dostopom do determinant, ki zagotavljajo možnost normalnega življenja (stanovanje/hiša, zdravstveno zavarovanje, zaposlenost, izobrazba). Nanaša se tudi na fizično ali psihološko nasilje, ki je posledica neenakosti v socialnem, političnem in ekonomskem sistemu (Rutheford, Zwi, Grove in Butchart, 2007; Montesanti, 2015).

2.11 Oborožen konflikt

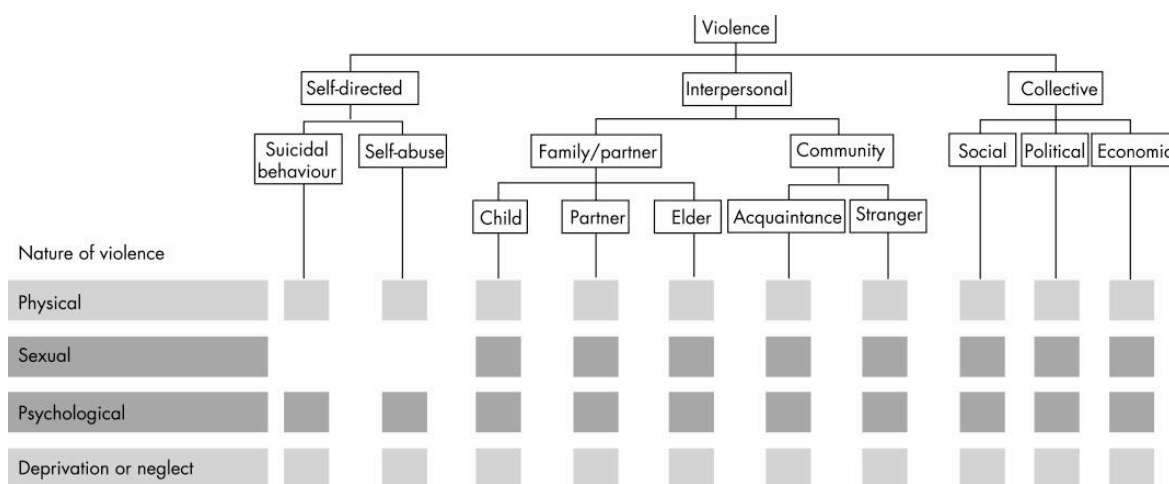
Oborožen konflikt se večinoma nanaša na vojno. V veliki večini vojna pomeni konflikt med dvema ali več državami, ljudstvi in/ali plemeni, ki v svojih spopadih uporabijo orožje (katerokoli orožje, tudi jedersko, ki lahko povzroči hude posledice) (Rutheford, Zwi, Grove in Butchart, 2007; Koppe, 2008).

2.12 Terorizem

Terorizem se nanaša na neko dejanje, ki je zlonamerno, ilegalno, nezakonito ter tudi zločin. Najpomembnejše vodilo za terorizmom je motivacija teroristov in njihov kodeks, kateremu sledijo. Motivacija teroristov je primarno altruistična, saj sledijo neki višji ideologiji (v primeru islamistov je to sledenje bogu) in s tem sami nič ne pridobijo, s tem se terorizem loči od ostalih zločinov, saj večinoma vedno prevladuje neko osebno zadovoljstvo (Conte, 2010).

2.13 Genocid

Genocid je definiran kot oblika množičnega umora, ki je storjen z namenom, da uniči del ali pa celotno populacijo ljudi, ki pripadajo določeni veri, etnični, nacionalni ali rasni skupnosti (Fromm, 1973 po Dutton, 2007). To storijo na različne načine: umor članov skupine, pohabljanje, preprečevanje rojstev, namensko uničevanje življenjskega prostora določene skupine in prisiljeno odstranjevanje otrok družinam (Dutton, 2007).

Slika 1 Prikaz vrst nasilja.

2.14 Družinsko nasilje

Družinsko nasilje se nanaša na nasilje, ki se pojavi med družinskimi člani in vključuje nasilje med otrokom in staršem, nasilje med intimnima partnerjema ali nasilje med dvema otrokoma (brat-brat, sestra-sestra, sestra-brat) (Bair-Merritt, 2010). Nasilje med intimnima partnerjema (IPV) je del družinskega nasilja in je opisano kot vzorec namenskega prisilnega vedenja, ki vključuje telesne poškodbe, psihično zlorabo, spolni napad, progresivno socialno izolacijo, zalezovanje, odvzem svobode, ustrahovanje in grožnje (Bair-Merritt, 2010; Hooker, 2015). Vsa naštetna vedenja povzroči oseba, ki si želi oziroma je bila v intimnem razmerju z odraslo osebo in želi nad to osebo vzpostaviti nadzor (Chang idr., 2009; Bair-Merritt, 2010).

2.15 Nasilje med intimnima partnerjema

Raziskovanje intimnega nasilja med partnerji se je se je pojavilo v sredini 70. let prejšnjega stoletja, skupaj s tem pa so se pojavila tudi poročila o nasilnih dogodkih, ki so jih zagrešile ženske (Hines in Douglas, 2009). Še vedno pa se družba kot celota tradicionalno večinoma bolj osredotoča na moške kot nasilneže (Mohanty, Panigrahi, Mohanty, Das, 2005) in

ženske kot žrtve, ker je približno 85% žrtev intimnega nasilja žensk. (Garcia, Sonria, Hurwitz, 2007). Moški ponavadi povzročijo žrtvi hujše poškodbe (Henning in Feder, 2004; Melton in Belknap, 2003; Tjaden and Thoennes, 2000, po Storey in Strand, 2012), prav tako pa so pogosteje aretirani in so bili že v preteklosti bolj vpleteni v sistem kazenskega pravosodja, na primer zaradi agresivnosti, ne upoštevanja pravil itn. (Babcock idr., 2003; Simmons idr., 2005 po Storey in Strand, 2012). Kljub temu pa je veliko študij pokazalo, da je intimno nasilje s strani žensk enako in včasih celo bolj pogosto. Izkazalo se je tudi, da ne glede na to katero populacijo preučujemo, bomo našli podobno stopnjo ženskih in moških storilcev, ki nad svojim partnerjem izvajajo intimno nasilje (Dutton idr., 2005; Graham-Kevan, 2009 po Storey in Strand, 2012; Hines in Douglas, 2009). Ženske večinoma uporabijo nasilje nad partnerjem, da bi se zaščitile pred nasilnim partnerjem (Mackay, Bowen, Walker in O'Doherty, 2018).

Kljub vsem dokazom, ki nakazujejo na približno podobno stopnjo nasilja med moškimi in ženskami, pa je o ženskah, ki izvajajo nasilje nad partnerjem veliko manj podatkov. Nekateri raziskovalci to razlagajo s tem, da percepcija intimnega nasilja ni dovoljena za ženske. To pomeni, da naj ženske ne bi bile sposobne izvajati intimnega nasilja nad partnerjem in zato spregledajo takšne prijave nasilja, saj jih ne jemljejo resno (Hines in Douglas, 2009). Študija, ki so jo naredili v Kanadi je pokazala, da ženske v večji meri prijavijo nasilje, medtem ko so moški velikokrat spregledali partneričino nasilje (Brennan, 2011 po Stewart, Gabora, Allegri in Slavin-Stewart, 2014). Moških žrtev velikokrat ne jemljejo resno, predvsem zaradi paradigme spola, saj naj bi še vedno veljali za močnejši spol (Carney, Buttell in Dutton, 2007).

2.15.1 Umor intimnega partnerja

Eden izmed najbolj ekstremnih izidov pri intimnem nasilju med partnerjema je umor intimnega partnerja (IPH - intimate partner homicide) (Caman, Krisstiansson, Granath in Sturup, 2017). Študije so pokazale, da se je pojav umora intimnega partnerja zmanjšal v Združenih državah Amerike ter v Zahodni Evropi (Corradi in Stockl, 2014; Fox in Zawitz, 2007; Greenfeld idr., 1998 po Caman, Krisstiansson, Granath in Sturup, 2017). Vendar pa je pravo število umorov, ki se klasificirajo pod umor intimnega partnerja težko ugotoviti, saj je dolgoletna tradicija predlagala obravnavo umora kot homogenega dejanja, kar pomeni da so vse vrste umorov uvrstili samo kot umor in niso delili v različne kategorije glede na vrsto umora. Kljub temu, pa se je to spremenilo, saj najdemo podkategorije umorov in s tem pridobimo bolj podrobno številko umorov med intimnimi partnerji (Ioannou in Hammond, 2015 po Caman, Krisstiansson, Granath in Sturup, 2017). Pri umorih med intimnima partnerjema prihaja tudi do asimetrije med spoloma: ženske so večinoma napadene s strani intimnih partnerjev ali družinskih članov, medtem ko so moški bolj pogosto napadeni s strani znancev ali neznancev (Fox in Zawitz, 2007; Garcia, Soria

in Hurwitz, 2007; Juodis, Starzomski, Porter in Woodworth, 2014; Stockl idr., 2013 po Caman, Kristiansson, Granath in Sturup, 2017).

3 TEORIJE NASILJA MED INTIMNIMA PARTNERJEMA

Moški bolj pogosto umorijo svojo partnerico kot pa obratno. Prav iz tega razloga se večina teorij umora intimnega partnerja nanaša na razlago zakaj moški morijo. Take teorije, ki so vezane na spol, lahko razložijo ta specifičen fenomen, ampak lahko zaradi tega tudi zgrešijo skupne točke in razlike pri vzorcih napadalcev, ki pojasnjujejo zakaj tudi ženske umorijo svojega partnerja (Eriksson in Mazerolle, 2013). Feministične teorije posvečajo veliko pozornosti moškemu kot tistemu, ki nadzoruje svojo partnerico in ima pravico početi kar želi, saj se je takšna ideologija uveljavljala v preteklosti ter jo sedaj poskušajo izpodbiti (Daly in Chesney- Lind, 1988; Dobash in Dobash, 1979; Klein, 1981 po Eriksson in Mazerolle, 2013). S tem, ko so ženske dobile več pravic, bi pričakovali, da bo prišlo do zmanjšanja umorov, katerega žrtve so moški partnerji (Dugan, Rosenfeld in Nagin, 2003 po Eriksson in Mazerolle, 2013). V nadaljevanju bomo predstavili vodilne teorije na področju intimnega nasilja.

3.1 Teorija zmanjšanja izpostavljenosti

Teorija se nanaša na zmanjšanje izpostavljenosti faktorjem, ki prinašajo potencial za nastanek nasilja in zlorabe med intimnimi partnerji. Razlaga pa tudi drugo stran faktorjev, ki lahko sprožijo nasilje med intimnima partnerjema. To se lahko zgodi na primer, ko nasilni partner doživlja izjemen stres ali pa v razmerju pride do konflikta, ne da se bi zmanjšal efekt izpostavljenosti žrtve (Reckdenwald in Parker, 2010).

Pri nasilnem razmerju je pomembno, da se zmanjša čas, ko sta partnerja v stiku. To je tudi eden izmed faktorjev zmanjševanja izpostavljenosti. Ta stran teorije razlaga, da se možnost za nastanek hujših oblik nasilja – umora zmanjša, če pride do kakršnegakoli mehanizma, ki pomaga pri izstopu iz nasilnega razmerja. Pomembno je, da se pri odhodu partnerja iz nasilnega razmerja zmanjša stik z nasilnim partnerjem, saj v primeru da se to ne zgodi lahko pride do bolj nasilnih dejanj, saj odhod razjezi nasilnega partnerja. Motivacija za nasilje je lahko posledica hitre spremembe in priložnosti. Če ima nasilni partner visoko motivacijo za poškodovanje partnerja, ki je odšel iz nasilnega razmerja, lahko že čisto majhen stik z nasilnim partnerjem vodi do poškodovanja ali smrti žrtve (Dugan, Rosenfeld in Nagin, 2003).

3.2 Implcitne teorije

Ena izmed feminističnih teorij pojasnjuje, da je nasilje med intimnima partnerjema posledica patriarhalne družbene ureditve (Pence in Paymar, 1993 po Pornari, Dixon, Humphreys, 2013). Veliko faktorjev, ki jih najdemo pri intimnem nasilju med partnerjema, je bilo opaženih tudi pri večini drugih nasilnih dejanj in zato moramo to nasilje obravnavati kot še eno obliko med personalnega nasilja in ne samo kot nekaj, kar je pogojeno z družbenimi normami in prepričanji o patriarhiji (Dixon in Graham-Kevan, 2011; Dixon idr., 2011 po Pornari, Dixon, Humphreys, 2013). Še ena izmed razlag za agresivno in nasilno vedenje, vključno z IPV, so kognitivna izkrivljanja in nagnjenja (Eckhardt in Dye, 2000; Gannon, 2009; Gannon, Ward, Beech, in Fisher, 2007 po Pornari, 2013). Raziskovalci so razvili tudi teorije o tem, kako napadalec opraviči svoje nasilno dejanje znotraj teoretičnega okvira o implicitnih teorijah (ITs - implicit theories) (Ward, 2000: Ward in Keenan, 1999 po Pornari, Dixon, Humphreys, 2013). Implicitne teorije so notranja, jedrna prepričanja, ki jih ima oseba o sebi, drugih in socialnem svetu. Ta prepričanja so rezultat življenjskih izkušenj in različnih znanstvenih teorij, ki jih ljudje uporabljajo, da razumejo, pojasnijo in napovedo socialni svet in med personalne situacije (Pornari, Dixon, Humphreys, 2013). Primeri implicitnih teorij so: nasprotni spol je nevaren, splošna upravičenost, ni moja krivda ipd. V vsaki od teh implicitnih teorij, napadalec sam sebi upraviči, zakaj je lahko nasilen do druge osebe (Pornari, Dixon, Humphreys, 2013).

3.3 Splošna teorija pritiska

Splošna teorija pritiska pojasnjuje nasilje, ki se ne konča s smrtnim izidom partnerja (Anderson in Lo, 2011; Katz, 2000 po Eriksson in Mazerolle, 2013). Teorija pa je lahko prezrcaljena tudi na umor med intimnima partnerjema. Loči posamezne pritiske, negativne emocije in pogojne faktorje, ki so ločeni za ženske in moške napadalce. Za moške so glavni sprožilci nasilja nezvestoba, izguba samonadzora (Agnew, 2001) in ločitev od partnerke, medtem ko pa so glavni sprožilci pri ženskah izguba svobode (občutek nadziranja iz strani partnerja) in izpostavljenost zlorabi. Tudi negativne emocije, ki jih nasilni partnerji uporabljajo so ločeni, moški doživljajo jezo in seksualno ljubosumje. Ženske tudi poročajo o občutku ljubosumja, pa tudi o občutjih strahu (Eriksson in Mazerolle, 2013; Agnew, 2001).

4 ŽENSKÉ MORILKE

Velika večina žrtev žensk, ki morijo, so družinski člani. Najpogostejši razlog za ta pojav je nasilje v družini. V polovici teh primerov je žrtev mož ali pa fant nasilne ženske (Wallace, 1986 po Polk, 1993).

Primer ženske morilke: Margie Barfield (Parker, 2012)

Pri sedemnajstih letih se je poročila z Thomasom Burkom ter rodila dva otroka. Po petnajstih letih zakona je Thomas izgubil službo ter se predal alkoholu, da bi pozabil na brezposelnost. Margie ga je peljala v bolnišnico na zdravljenje odvisnosti od alkohola in ko je prišel domov ni bil ravno zadovoljen z njeno odločitvijo. Nekaj dni kasneje so ga našli mrtvega v postelji. Policija je smrt označila kot nesrečo, ki naj bi jo povzročilo kajenje v postelji. Tri leta kasneje se je Margie poročila z Jenningsom Barfieldom in po samo šestih mesecih je Jennings umrl, vzrok naj bi bil naraven. Po sedmih letih so naredili ponovno obdukcijo na Jenningsu ter ugotovili, da je imel v krvi smrtno dozo arzena. Ko je Margie umorila Jenningsa, je bila odvisnica od različnih substanc ter je bila za to štirikrat hospitalizirana. Poleg problema z drogami je imela težave tudi z denarjem. Ponaredila je materin podpis na posojilni pogodbi, a se kmalu ustrašila, da bi banka poskušala stopiti v kontakt z materjo, zato ji je dala smrtno dozo strupa za insekte in tako ji je še enkrat uspelo ulti z umorom, saj so smrt matere pripisali naravnim razmeram. Dve leti kasneje je bila zaposlena kot čistilka. Začela se je videvati z Stuartom Taylorjem, nečakom osebe pri kateri je bila Margie zaposlena. Nekaj mesecev kasneje je umorila osebo, pri kateri je bila zaposlena in ponovno je ušla roki pravice. Nato je menjala službo ter ponovno zastrepila naslednjega delodajalca. Zadnjega je umorila partnerja Stuart-a Taylor-ja, pri katerem je obdukcija pokazala smrtonosno dozo arzena v krvi. Pri zasliševanju je priznala vse umore ter bila na koncu obsojena na usmrtitev. Pri tem primeru je pomemben podatek, da je bila spolno zlorabljena pri trinajstih letih.

Pri primeru ženske morilke Margie opazimo, da je umorila svoje partnerje in mater, kar potrjuje teorijo v ozadju, da ženske največkrat morijo svoje partnerje ali družinske člane. V zgodbi opazimo tudi dejavnike tveganja kot so moževa izguba službe, zloraba alkohola, mladostna spolna zloraba ter zloraba substanc.

4.1 Razlike med ženskami in moškimi, ki morijo

4.1.1 Čustva

Moški in ženske doživljajo v tednih pred umorom partnerja različna čustva. Moški, ki so ubili svojo partnerico poročajo o doživljanju izgube samonadzora, domnevajo, da partnerica ni zvesta, so jezni in ljubosumni (Daly in Wilson, 1988; Johnson in Hotton, 2003; Polk, 1994; Wallace, 1986 po Eriksson in Mazerolle, 2013). Ženske pa po drugi strani poročajo o občutjih strahu in obupa, kar je posledica nasilja v družini in čutijo socialno izolacijo (Mills, 1985; Stark, 2007 po Eriksson in Mazerolle, 2013). Ženske tudi bolj ponotranjijo negativne občutke kot je krivda in velikokrat raje same trpijo, kot pa da svojo jezo izrazijo na zunanji način, medtem ko moški večinoma jezo izražajo na zunanji način (Yourstone, Lindholm in Kristiansson, 2008).

4.1.2 Način umora

Najbolj pogosto so pri umoru intimnega partnerja uporabljena orožja (Bailey idr., 1997; Goetting, 1989; Kellerman in Heron, 1999 po Bourget in Gagne, 2012). Na splošno se pri umoru poleg orožja pojavijo tudi davljenje, vbod žrtve z ostrim predmetom, pretepanje ter zažig (Goetting, 1989 po Bourget in Gagne, 2012). Razlike med spoloma pa so, da moški večinoma uporabljajo fizično nasilje, kot je pretepanje, davljenje ali dušenje, medtem ko ženske večkrat uporabljajo orožje ali ostre predmete (Bourget in Gagne, 2012).

4.1.3 Kraj umora

Umori intimnega partnerja se največkrat zgodijo doma (Goetting, 1989; Pokorney, 1986; Riedel, Zahn in Mock, 1985; Swigert in Farrel, 1978 po Bourget in Gagne, 2012). Najpogosteje se umor zgodi na domu, ki si ga žrtev in napadalec delita, nato sledi dom napadalca, dom žrtve in na koncu še dom prijatelja. Pri kraju umora med ženskami in moškimi napadalci ne najdemo pomembnih razlik (Bourget in Gagne, 2012).

4.1.4 Starost

Tveganje za nastanek umora moškega partnerja je višji, ko je med partnerjema velika razlika v starosti (Daly in Wilson, 1988; Moracco, Runyan in Butts, 2003; Shackelford, 2001; Statistics Canada, 2008; Wilson in Daly, 1994 po Bourget in Gagne, 2012). Statistika žensk, ki so morale kaže, da so to večinoma ženske, ki so se poročile mlajše in pa starejše ženske, ki so živele z žrtvijo, a niso bile poročene (Shackelford, 2001; Wilson in Daly, 1994 po Bourget in Gagne, 2012). Tudi pri moških nasilnežih je podobno, partnerica ima večjo možnost, da bo umorjena s strani partnerja, če je le ta veliko starejši od nje (Bourget in Gagne, 2012).

4.2 Dejavniki tveganja

Določanje dejavnikov tveganja je kompleksno, posebej ker pojem dejavnik tveganja ni točno določen (Kraemer idr., 1997 po Mackay, Bowen, Walker in O'Doherty, 2018). Pomembno je, da določimo razmerje med določenim dejavnikom tveganja in rezultatom, ki ga lahko ta dejavnik prinese. Kadar pride do kliničnih odločitev naj bi dejavniki tveganja, ki so določeni pri nasilju med intimnima partnerjema lahko pomagali pri preprečitvi le tega, če bi zmanjšali te dejavnike (Mackay, Bowen, Walker in O'Doherty, 2018).

Najpogostejši dejavnik za pojav umora med partnerjema je zgodovina intimnega nasilja med partnerjema (Bailey idr., 1997; Campbell idr., 2003b; Kellermann in Heron, 1999 po Garcia, Sonria in Hurwitz, 2007). Obstaja nekaj splošnih dejavnikov tveganja, ki so podobni za oba spola. To so, alkoholizem/zloraba substanc (Crane, Schlauch, esta in Easton, 2018), zunanji stresorji, revščina/finančni problemi, družinske motnje, stres na delovnem mestu, spremembe življenjskega cikla, stroge ali konfliktne družinske vloge ali pravila, zgodovina nasilnih razmerij, mentalne ali fizične motnje (vključno z nosečnostjo) in družinska ali socialna izolacija (Garcia, Sonria in Hurwitz, 2007). Seveda pa najdemo tudi nekaj razlik med ženskami in moškimi. Za umor žensk je najmočnejši socialno demografski faktor pomanjkanje zaposlitve s strani nasilnega partnerja (Minero, Barker in Bedford, 2017). Še en dejavnik je ločitev žrtve od nasilnega partnerja po tem, ko sta že živela skupaj. Če se žrtev vrne k nasilnemu partnerju je v večjem tveganju, da pride do pojava še hujšega nasilja, saj se partner lahko maščuje, ker ga je žrtev zapustila (Garcia, Sonria, Hurwitz, 2007). Večina žensk, ki mori, ima zgodovino duševnih motenj ali zlorabe substanc (Bourget in Gagne, 2012).

4.2.1 Zgodovina nasilnih razmerij

Zgodovina nasilnih razmerij je zelo pomemben dejavnik tveganja za umor s strani partnerja. Različne študije so pokazale, da je med 64-76% ženskih žrtev, ki jih je umoril nasilni partner prej doživljalo fizično, verbalno ali psihično nasilje iz strani tega partnerja (McFarlane idr., 1999; Moracco idr., 1998 po Bourget in Gagne, 2012). Ženske imajo več možnosti, da jih nasilni partner umori, če ga zapustijo – se ločijo, odselijo (Campbell idr., 2003 po Bourget in Gagne, 2012). Največja verjetnost, da bodo ženske umorile svojega partnerja je, če so le te zlorabljali partnerico in če ima ona občutek, da je ogroženo življenje otroka (Bourget in Gagne, 2012).

4.4.2 Alkoholizem/zloraba substanc

Možnost za umor med intimnima partnerjema, kjer je ženska storilka omenjenega dejanja ter njen partner žrtev, se je povečala, če je bila žrtev pod vplivom alkohola v času dejanja,

pri tem pa je bila nasilna partnerica v treznem stanju. Prav tako lahko zloraba drog iz strani nasilne partnerice zmanjša možnost pojava umora (Mackay, Bowen, Walker in O'Doherty, 2018). Večina študij se osredotoča na moškega, ki v preveliki količini uživa alkohol/droge in nato na nasilje pri katerem je ženska žrtev. Veliko manj je študij, ki preiskujejo obratno situacijo. Nekateri študije so našle povezavo med preveliko količino zaužitega alkohola/substanc pri ženskah, ki so nasilne nad svojim partnerjem, druge pa so ugotovile da je uporaba alkohola/substanc iz strani žensk majhen dejavnik tveganja (Bruijn in Graaf, 2016; Weizmann-Henelius, Putkonen, Naukkarinen in Eronen, 2009).

4.2.3 Zunanji stresorji

Zunanji stresorji, kot so revščina, nezaposlenost, migracije in vojna lahko povečajo nasilje znotraj družine in med intimnima partnerjema (Landau in Roelf, 1998; Strauss, 1991 po Elisha, Idisis, Timor in Addad, 2010).

4.2.4 Zlorabe v otroštvu

Zlorabe v otroštvu lahko pripomorejo k temu, da bo oseba v odrasli dobi bolj nasilna. Prva oblika, ki lahko vpliva na osebo je, da je kot otrok priča nasilju med intimnima partnerjema. Druga oblika pa je zloraba v otroštvu. Seksualna zloraba v otroštvu naj bi bila močno povezana z nasiljem pri ženskah v odrasli dobi (še posebno z nasiljem med intimnima partnerjema) (Trabold idr., 2014 po Mackay, Bowen, Walker in O'Doherty, 2018).

4.2.5 Mentalne motnje

Velika večina žensk, ki umorijo svojega partnerja ima tudi duševne motnje. Posebej pogoste so depresija, shizofrenija, bipolarna motnja, demenca, borderline osebnost, paranoidna osebnost, shizoidna osebnost in narcistična osebnost (Weizmann-Henelius, Viemero in Eronen, 2003).

4.3 Umor s samomorom (IPHS)

Pojav umora s samomorom je manj pogost, vendar pa pri sorodnikih, sosedih in ožji skupnosti pusti travmatične posledice, saj so žrtve takšnega umora velikokrat tudi otroci nasilneža in žrtve. Nasilni partner pri več kot 60% umorih s samomorom poleg partnerja ubije še otroke ali druge družinske člane (Violence policy center, 2012 po Salari in Sillito, 2015). V primeru da otroci niso žrtve IPHS-ja pa se zgodi, da ostanejo brez staršev in pogosto so bili tudi priča brutalnem nasilju, kar jim bo pustilo dolgoročne posledice (Sillito in Salari, 2011 po Salari in Sillito, 2015). Ljudje, ki izvedejo takšno dejanje ponavadi niso tipični kriminalci, ampak so bolj podobni običajnim ljudem: boljša izobrazba ter zaposlitev

(Dobash, Dobash, Cavanagh in Lewis, 2004). Dejavniki tveganja, ki se pojavijo pri ostalih vrstah umorov se tukaj pojavijo v manjšem obsegu (Dobash idr., 2004 po Salari in Sillito, 2015). Nasilni partnerji, ki povzročijo IPHS velikokrat trpijo zaradi trenutnih stresnih dejavnikov kot je recimo končanje razmerja s strani žrtve (Adler, 1999; Campanelli in Gilson, 2002; Eliason, 2009 po Salari in Sillito, 2015). Raziskave so primerjale pojav umora s samomorom z umorom, pri katerem je nasilnež večinoma zelo jezen ali pa so prisotni znaki, da je med partnerjema že v preteklosti prihajalo do nasilja v razmerju (Branks, Crandall, Sklar in Bauer, 2008; Bourger, Gagne in Whitehurst, 2010; Dawson, 2005; Lund in Smorodinsky, 2001 po Salari in Sillito, 2015). Kasneje so pojav primerjali tudi samo s samomorom, za katerega je značilno, da imajo storilci samomorilne težnje, ki vključujejo depresijo, izgubo ali neuspeh (Dawson, 2005; Palmero, 1994 po Salari in Sillito, 2015). Pojav IPHS pa ima čisto drugačne karakteristike, zato ga moramo obravnavati kot posebno temo. Za IPHS je značilno da se večinoma zgodi doma ter da so nasilneži, ki storijo takšno dejanje v povprečju starejši od tistih, ki storijo samo umor ter mlajši od tistih, ki storijo samo samomor (Liem in Nieuwbeerta, 2010 po Salari in Sillito, 2015). Tipično so ljudje, ki izvedejo takšno dejanje moški, vendar pa je tudi nekaj ženskih storilk, čeprav v manjšem obsegu (Salari in Sillito, 2015). Pojav umora s samomorom smo vključili v zaključno nalogo, saj se kljub temu da je velika večina storilcev takšnega dejanja moških, še vedno lahko zgodi tudi pri ženskah. Pomembno je, da poznamo vse vrste nasilja in umorov, ki jih ženske storijo (tudi če v manjšem obsegu), saj le tako lahko pridobimo celostno znanje o tematiki ženskih morilk.

4.4 Vrste umorov, ki jih zagrešijo ženske

V tem poglavju bomo navedli vse vrste umorov, ki jih ženske, ki morijo izvedejo. Opisali bomo od različnih vrst umorov otroka, umor starša, umor partnerja ter tudi ženske serijske morilke.

4.4.1 Umor otroka

Umor otroka velja za enega najbolj vznemirjajočih zločinov, še posebej ko umor povzroči starš tega otroka. Ko mati umori svojega otroka je to še bolj sporno kot ko to stori oče, saj naj bi bile matere nesebične in naj bi ljubile svoje otroke in jih varovale pred vsemi nevšečnostmi (Pagelow, 1984 po Resnick, 2016). Tako se tukaj pojavi vprašanje, kako lahko mati naredi tak zločin, kljub temu da je rodila in varovala otroka do tega nesrečnega trenutka (Thomas idr., 2001 po Resnick, 2016). Mediji včasih takšne ženske označijo kot nore ali pa slabe (Barnett, 2006 po Resnick, 2016). Tiste ženske, ki se jih označi kot nore so večinoma videne kot dobre matere in njihovi zločini so videni kot iracionalni in nekontrolirani, saj je to posledica duševne bolezni. V nasprotju s tem pa so ženske, ki so označene za slabo videne kot hladne in zlobne, ki so vedno zanemarjale svojega otroka.

Možnosti za umor otroka se zmanjšajo z odraščanjem otroka (Oberman, 1996 po Resnick, 2016).

4.4.1.1 Altruistični umor otroka

Altruistični umor otroka naj bi pomagal otroka rešiti pravega ali pa imaginarnega trpljenja in je storjen večinoma iz ljubezni. Sem spada tudi umor otroka, ki je povezan s samomorom. Mati se odloči narediti samomor in ne more zapustiti svojega otroka samega na svetu, zato ubije najprej njega in nato še sebe (Debowska, Bodusznek in Dhingra, 2015; Resnick, 2016; Gowda idr., 2018).

4.4.1.2 Akutno psihotični umor otroka

V to kategorijo spadajo matere (pa tudi očetje) z duševnimi težavami, ki ubijejo otroka ne namenoma, saj je to lahko posledica halucinacij ali drugih težav, ki jih sami doživljajo (Debowska, Bodusznek in Dhingra, 2015; Resnick, 2016; Gowda idr., 2018).

4.4.1.3 Umor nehotenega otroka

Umor nehotenega otroka se zgodi, ko starši več ne želijo svojega potomca. To je najpogostejši motiv za umor novorojenčkov (Debowska, Bodusznek in Dhingra, 2015; Gowda idr., 2018).

4.4.1.4 Nasilje nad otrokom, ki se konča z umorom

Nasilje nad otrokom, ki se konča z umorom se začne kot nek prikaz discipline. Ključni dejavnik tveganja za pojav je ponavljajoče se otroško jokanje. To je edina kategorija, pri kateri mati ni imela namena ubiti otroka, ampak se je to zgodilo po nesreči (Resnick, 2016; Gowda idr., 2018).

4.4.1.5 Maščevanje partnerju

Umor otroka, ki se zgodi zato, da se partnerica maščuje partnerju. Povod za to je lahko na primer varanje, boj za skrbništvo ali pa ločitev, glavni cilj pa je, da partner, ki je naredil nekaj »narobe« trpi (Debowska, Bodusznek in Dhingra, 2015; Resnick, 2016; Gowda idr., 2018).

4.4.2 Umor novorojenčka

Umor novorojenčka se zgodi v prvem dnevu otrokovega življenja, najpogostejši načini umora, ki jih uporabijo ženske pa so davljenje, zadušitev, pretepanje in utopitev (Lewis in Resnick, 1999 po Resnick, 2016). Pri umoru novorojenčka v velikih mestih se lahko zgodi, da matere sploh ne najdejo, če odvrže truplo novorojenega otroka (Schwartz in Isser, 2000).

4.4.3 Umor starša

Umor starša se nanaša na umor matere ali očeta s strani odrasle hčerke. Pojem lahko vključuje biološke starše, posvojitelje ali krušne starše (Marleau idr., 2003 po Dantas idr., 2013). Ta pojav je najmanj pogost med različnimi umori, ki se lahko zgodijo znotraj družine. Največkrat je pogoj za nastanek takšnega umora zgodovina nasilja znotraj družine, duševne bolezni (še posebej shizofrenija in depresija) pa tudi zloraba alkohola in različnih substanc. Pomemben dejavnik je tudi denar. Najpogostejši prostor umora je dom, kadar ni nobenih prič. Ženske pogosto naredijo tak zločin, ker se ne čutijo več sposobne skrbeti za starša ali pa preprosto nimajo časa, da se ukvarjajo z nepokretnim očetom/materjo in jim je lažje, da se jih preprosto znebijo (Dantas idr., 2013).

4.4.4 Umor partnerja

V večini primerov, ko ženska ubije svojega partnerja, je razlog nasilni partner in gre za samoobrambo. V tem primeru se ženska boji za svoje življenje ali pa življenje svojih otrok in posledično pride do umora partnerja. Drugi primeri pa so še, da ženska vidi moškega kot seksualno lastnino ali pa maščevanje iz strani ženske. Za umor iz maščevanja je značilno, da je bila ženska že v preteklosti nasilna do svojega partnerja (ali partnerjev), je odvisna od alkohola/substanc, velika večina jih ima tudi težave z mentalnim zdravjem ter da se je že v preteklosti veliko srečavala z policijo zaradi različnih prekrškov. Pri umoru, kjer ženska moškega obravnava kot seksualno lastnino, gre lahko predvsem za to, da se ženska tako obnaša do moškega tudi ko nista več v razmerju ali pa če ženska najde dokaze, da jo partner vara. Postane lahko močno ljubosumna do nove partnerice ter posledično ubije partnerja, lahko pa tudi ljubico/novo partnerico (Belknap, Larson, Abrams, Garcia in Anderson-Block, 2012).

4.4.5 Serijski umori (FSK)

Serijski umor je definiran kot umor, pri katerem en ali več posameznikov stori drugi umor, ki ni v naprej določen (med morilcem in žrtvijo ni nobene povezave). Zgodi se ob določenem času, je nepovezan z prvim umorom ter se načeloma pojavi v drugi geografski regiji. Motiv ni, da bo morilec pridobil nekaj materialnega, ampak želja po izkazovanju prevlade moči nad žrtvijo (Ioana, 2013). Nekaj raziskovalcev v preteklosti je bilo mnenja, da ženskih serijskih morilk ni, vendar sedaj obstajajo dokazi, da je približno 16% vseh serijskih morilk žensk (Hickey, 2010; Kelleher in Kelleher, 1998 po Harrison, Murphy, Ho, Bowers in Flaherty, 2015). Najpogostejši način umora ženskih serijskih morilk je zastрупitev, zadušitev in prirejene nesreče. Ženske večinoma ciljajo na nemočne žrtve (otroke in starejše), prav tako pa tudi svojce in ljudi, ki so jim blizu (Kelleher in Kelleher, 1998 po Harrison, Murphy, Ho, Bowers in Flaherty, 2015). Ženske serijske morilke

večinoma ne povzročajo pohabljanja, ne mučijo svojih žrtev in jih ne zasledujejo, kot to počnejo moški serijski morilci (Hickey, 2010; Keeney in Heide, 1994 po Harrison idr., 2015). V povprečju ženske lahko dalj časa prikrivajo svoja dejanja kot moški, saj nihče ne pričakuje, da so tudi ženske lahko serijske morilke in ker se moški velikokrat pohvalijo s tem kar so naredili (Vronsky, 2004 po Harrison idr., 2015). Večina ženskih serijskih morilk ima patološko osebnostno motnjo, vključno z histrionično osebnostno motnjo, borderline osebnostno motnjo, bipolarno motnjo ali disociativne motnje. Poleg duševne bolezni je velik dejavnik tveganja tudi zgodovina zlorab, ki vključuje seksualno zlorabo (posilstvo in nadlegovanje) in fizično zlorabo (pretepanje) ter otroška zloraba (zapustitev iz strani staršev in zanemarjanje) (Keeney in Heide, 1994 po Harrison idr., 2015). Kot že omenjeno ženske izvajajo umore dalj časa, imajo več žrtev, pogosto prevzamejo neko vlogo (na primer medicinska sestra) ter imajo drugačne vrste žrtev kot moški (Farrell idr., 2011 po Harrison idr., 2015).

4.4.6 Seksualni umor

Seksualni umor je redek pojav. Da umor šteje kot seksualni, mora spadati vsaj v eno kategorijo: kje se nahajajo žrtvina oblačila in/ali jih žrtev sploh ima na sebi, izpostavljanje spolnih organov žrtve, seksualna postavitev žrtvinega telesa, vstavitve tujih predmetov v žrtvine telesne odprtine, dokaz spolnega odnosa ali dokaz substitutne spolne aktivnosti kot je sadistična fantazija ali pohabljanje genitalij (Ressler idr., 1988 po Chan, Frei in Myers, 2013). Kot pri vseh vrstah umorov, je večina študij narejena na moških nasilnežih, kljub temu, da manjši odstotek predstavljajo tudi ženske, ki izvedejo takšen zločin. Najbolj pogoste žrtve žensk so odrasli moški, najbolj pogosto pa je bilo uporabljeno orožje, ki ni zahtevalo večje fizične moči (Chan, Frei in Myers, 2013). Pomembno je bilo tudi odkritje, da belopolte ženske večinoma morijo znotraj iste rase, medtem ko so temnopolte ženske morale znotraj iste rase pa tudi druge rase (Chan, Myers in Heide, 2010 po Chan, Frei in Myers, 2013).

4.5 Istospolni partnerji

Pojav intimnega nasilja med partnerjema lahko opazimo tudi pri istospolnih partnerjih. Prav tako se lahko pojavi psihično, fizično ali pa seksualno nasilje med partnerji. Pride lahko do umora med intimnima partnerjema (Messinger, 2017; Ristock, 2011). Dejavniki tveganja so večinoma enaki kot pri heteroseksualnih partnerjih, lahko pa izpostavimo dva izmed njih - ponotranjena homofobija in diskriminacija (Balsam in Szymanski, 2005 po Hassouneh & Glass, 2008; Hiebert-Murphy, Ristock, Brownridge, 2011). Pomemben dejavnik je tudi ljubosumje. Večinoma je le to doživeto kot znak ljubezni, lahko pa privede tako daleč, da en partner začne ljubosumje izražati verbalno ali pa pride do zasledovanja, saj tako en partner dobi nadzor nad drugim partnerjem. Nasilnež lahko uporabi ljubosumje

kot izgovor za utišanje žrtve, s tem pa ji da občutek, da je manjvredna in jo potisne v situacijo, kjer naredi vse kar nasilna partnerica želi.

Razne študije so našle vrsto psiholoških taktik, ki jih nasilni homoseksualni partnerji uporabljajo nad partnerjem – žrtvijo in s tem povzročajo nasilje nad drugim partnerjem (Messinger, 2017).

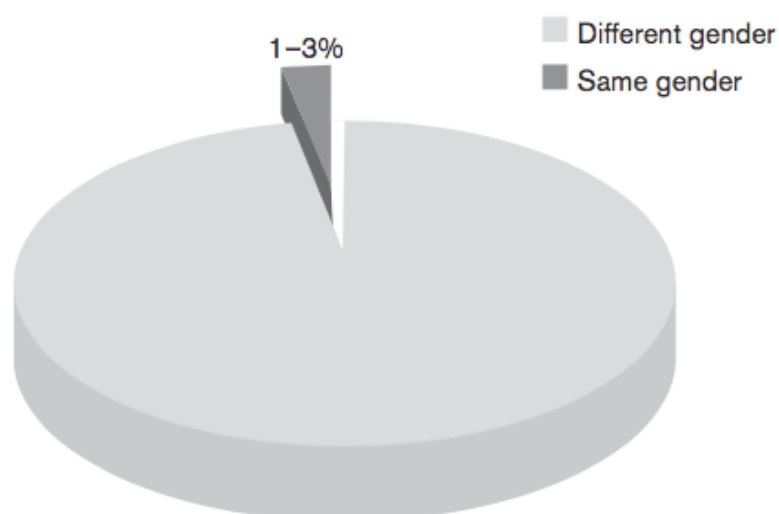
- Zakrivanje svoje homoseksualnosti - Siljenje svoje partnerice, da ne razkrije ostalim ljudem, da je v homoseksualnem razmerju ter prikrivanje vseh znakov da takšno razmerje obstaja.
- Finančna zloraba – Nasilnež nadzoruje žrtvine dohodke in odhodke ali pa prisili žrtev v finančno podpiranje nasilnega partnerja (financiranje njegovih interesov).
- Izolacijsko vedenje – Vedenje, ki žrtev izolira od njenih prijateljev, znancev in sorodnikov. Nasilni partnerji v homoseksualnih zvezah poskušajo svoje žrtve ločiti od prijateljev istega spola.
- Nadzor in zasledovanje – Zasledovanje žrtve in nenapovedano prikazovanje kjer naj bi se žrtev nahajala. Spraševanje kje je, s kom se nahaja, kam gre, preverjanje žrtvinega telefona, socialnih omrežij, elektronske pošte ...
- Razkritje homoseksualnosti – Nasprotje od prikrivanja homoseksualnosti. Nasilni partner razkrije (prijateljem, družini, znancem), da je žrtev homoseksualna, kljub temu, da ona ni bila pripravljena tega razkriti.
- Grožnje – Grožnje, da bo nasilnež izdal žrtvino spolno usmerjenost (njeni družini, prijateljem), pa tudi grožnje o samomoru ali samo poškodovanju.
- Uporaba otrok – Nasilnež pri žrtvi vzbudi občutke krivde o otrocih (žrtvinih ali nasilneževih), grozi, da bo poškodoval otroke ali pa jih dejansko poškoduje. Odvzem otrok pa tudi prepričevanje žrtvinega bivšega partnerja, da odvzame otroke.
- Verbalno nasilje – Povzročanje občutkov sramote in nemoči pri žrtvi, verbalni napadi in povzročanje, da se žrtev počuti manjvredno.

Tabela 1

Vrste psiholoških taktik, ki jih ženske ki imajo spolne odnose z ženskami (WSW) lahko uporabijo nad svojimi partnericami (Messinger, 2017)

	WSW
Zakrivanje homoseksualnosti	
Siljenje, da se ženska obnaša kot da je heteroseksualna	-
Finančna zloraba	46%
Izolacija	
Zaradi katerega koli IPV-ja	9-54%
Zaradi preprečevanja direktnega kontakta	20%
Zasledovanje/konstantno spremljanje osebe	8-66%
Zasledovanje/konstantno spremljanje osebe ali izolacija (»nadzorovan« IPV)	23-56%
Razkritje homoseksualnosti partnerice	
Siljenje v javno izkazovanje čustev	-
Grožnje	
Razkritje homoseksualnosti	4-29%
Da jo bo partnerica poškodovala	46-53%
S samo poškodovanjem/samomorom	45-53%
Uporaba otrok (% staršev)	13%
Verbalno nasilje	13-89%

Pojav intimnega nasilja pri homoseksualnih parih še ni podrobno preučen, prav zato pa najdemo v tabeli tako velik razpon med odstotki uporabljenih psiholoških taktik (Messinger, 2017). Velikokrat ženske (pa tudi moški) v istospolnih razmerjih ne prijavijo nasilja, ki ga doživljajo v razmerju. Tudi pojav umora med intimnima partnerjema je pri ženskah v istospolnih razmerjih zelo malo preučen, saj se večina člankov in študij osredotoča samo na heteroseksualna razmerja.

Slika 2 Procent prijavljenega IPH-ja med istospolnimi partnerji ter heteroseksualnimi partnerji

Kljub temu pa tudi pri istospolnih partnerjih prihaja do pojava umora med intimnimi partnerji. Eden izmed razlogov, zakaj taka vrsta ni označena kot nasilje med intimnima partnerjema pri istospolnih osebah je, da policija ne poskuša ugotoviti, ali je žrtev v istospolnem razmerju ali ne. Še en razlog da istospolno nasilje med partnerji ni prepoznano iz strani organov kazenskega pregona je, da zaradi stereotipov ne priznajo takšnega nasilja (Messinger, 2007). Ljudje so še posebno pri ženskah v istospolnih zvezah predstavljajo, da so ženske emocionalne in ljubeče ter da ženske ne tepejo drugih žensk. Stereotipi tradicionalnih spolnih vlog prikažejo moške kot nasilne in agresivne, ženske pa čustvene in ljubeče. Zaradi takšnih prepričanj potem ljudje verjamejo, da ženstvenost ni nekaj česar se je treba bati, saj dve ženski ne morata raniti ena druge (Gilbert, 2002; Girshick, 2002; Perilla, Frndak, Lillard, in East, 2003 po Hassouneh in Glass, 2008). Takšni razlogi pripomorejo, da nasilje med ženskami v istospolnem razmerju ni vzeto resno in da je prijavljeno zelo redko. Obstaja primer, ko je ženska poklicala policijo, ker je bila njena partnerica nasilna in ko je policija prišla, je partnerica uporabila stereotipe spolnih vlog in ženske prikazala kot histerične in emocionalne, s tem pa ji je uspelo pretentati policiste ter se izogniti aretaciji (Hassouneh in Glass, 2008).

4.6 Intervencija, ovrednotenje in preventiva IPV

Dejavniki tveganja za pojav nasilja so precej različni in jih je težko poenostaviti. Težko je napovedati, zakaj bo nekdo pristal v nasilnem razmerju. Pri tem je potrebno upoštevati resnost, vrsto nasilja, kako pogosto prihaja do nasilja, kako dolgo že traja ter ali se bo takšno nasilje pojavljalo tudi v prihodnosti (Hart, 1998, 2001; Janus in Meehl, 1997; Kapur, 2000; Kraemer idr., 1997 po Hart, 2008). S pojavom nasilja so povezani tudi vzroki, značilnosti, sočasni drugi pojavi, pa tudi same posledice nasilja. Dejavniki tveganja so lahko razdeljeni v kategorije in sicer: stalni dejavniki tveganja (se ne spreminjajo), spremenljivi dejavniki tveganja (spreminjajo se skozi čas, vendar ne vplivajo na izid) ter vzročni dejavniki tveganja (spreminjajo se skozi čas ter spremenijo izid) (Kraemer idr., 1997 po Hart, 2008). Pri ovrednotenju tveganja za pojav nasilja v razmerju je potrebno oceniti kaj so ljudje počeli v preteklosti, kako delujejo v sedanjosti ter kaj bi lahko storili v prihodnosti. Te odločitve morajo biti strateške v kliničnem in zakonitem okolju, saj bi to lahko pomagalo pri zmanjšanju nasilja med partnerjema (Hart, 2001; Heilbrun, 1997; Monahan, 1981/1995; Monahan in Steadman, 1994 po Hart, 2008). Tako lahko rečemo, da je ocenjevanje možnosti za nasilje opredeljen proces ocenjevanja posameznikov pri tem, kako visoke so možnosti, da določena oseba v prihodnosti zagreši neko dejanje ter da razvijemo intervencije, ki bi pomagale zmanjšati to tveganje za nastanek nasilja (Hart, 2001 po Hart, 2008). Pri ovrednotenju lahko glavne informacije dobimo z intervjuji ter opazovanjem osebe, za katero presojamo kako velike so možnosti, da bi bila v prihodnosti lahko nasilna do svojega partnerja. Prav tako so pomembni intervjuji z družinskimi člani, prijatelji in organi pregona (Webster idr., 1997 po Hart, 2008).

5 SKLEPI

Nasilje med intimnima partnerjema se v današnjem svetu pogosto pojavlja. Umor ženske partnerice je bolj pogost kot umor moškega partnerja, vsaj po preteklih podatkih. V zadnjem času pa vse več preiskovalcev ugotavlja, da naj bi bile te številke precej podobne, vendar pa zaradi premajhnega števila prijav moških, ki so bili v nasilnem razmerju, še vedno ne moramo natančno ugotoviti kakšne so te številke.

Cilj zaključne naloge je bil opredeliti zakaj ženske morijo in kakšni so razlogi za nasilje med intimnima partnerjema. Torej zakaj ženske morijo? Kot smo že opisali, največkrat morijo iz samoobrambe, kjer je ogroženo življenje te ženske ali pa njenih otrok. Drugi razlogi so lahko tudi ljubosumje, pridobitev nečesa – denarja ali posestva ali preprosto uveljavljanje dominantnosti nad moškim partnerjem. Pri materah, ki ubijejo svoje otroke so običajni razlogi, da teh otrok sploh niso želele in se jih hočejo znebiti, vzrok je lahko duševna bolezen ali pa gre za maščevanje bivšemu partnerju, ki ga na ta način prikrajša za potomce.

Številke pri intimnem nasilju so visoke, vendar v večini primerov nasilje ostane prikrito. Veliko partnerjev le tega ne prijavi, saj se bojijo da jih oblasti ne bi jemale resno. Tak problem je še posebej prisoten pri moških žrtvah in ženskah, ki so v istospolnem razmerju. Prav zaradi takšnih razlogov pa moramo ljudi obveščati o takšni vrsti nasilja ter začeti izvajati različne delavnice, kjer se lahko partnerji pogovorijo s strokovnjaki ter poskušajo na ta način rešiti svoje težave. Z obveščanjem publike o problemih, ki nastanejo med intimnimi partnerji bi lahko pritegnili žrtve v nasilnih razmerjih, da bi lažje začeli govoriti o svojih problemih ter poskušali zapustiti nasilnega partnerja.

Zelo pomembno je, da se ljudje začnemo zavedati, da do nasilja med partnerjema prihaja tudi v istospolnih razmerjih. Ženske v istospolnih razmerjih moramo videti kot enakopravne ženskam v heteroseksualnih razmerjih, saj tudi njih lahko partnerice ranijo enako močno kot moški ranijo svoje partnerice v heteroseksualnih razmerjih.

Predvideva se, da je število moških žrtev v nasilnih razmerjih podobno ženskam v nasilnih razmerjih, kljub temu pa na tem področju ni narejenih veliko raziskav. Prav to bi lahko bila iztočnica za nadaljnje raziskave na tem področju, še posebej v Sloveniji, kjer na temo intimnega nasilja nismo odkrili nobenih študij. Predlagamo, da se v raziskavi podrobno določijo in definirajo dejavniki tveganja pri nasilnih partnerjih v smislu preprečitve najhujšega dejanja – umora.

4 LITERATURA IN VIRI

Agnew R. (2001). Building on a foundation of general string theory: specifying the types of strain most likely to lead to crime and delinquency. *Journal of research in crime and delinquency*, 28(4), 319-361.

Bair-Merritt M. H. (2010). Intimate partner violence. *Pediatrics in Review*, 31(4), 145-150.

Basile K. C., Smith S. G., Breiding M. J., Black M. C., Mahendra R. (2014). *Sexual violence surveillance: uniform definitions and recommended data elements, Version 2.0*. Atlanta, Georgia: National Center for Injury, Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.

Belknap J., Larson D. L., Abrams M. L., Garcia C., Anderson-Block K. (2012). Types of intimate partner homicides: committed by women: self-defense, proxy/retaliation, and sexual proprietariness. *Homicide studies*, 16(4), 359-379.

Bourget D. in Gagné P. (2012). Women Who Kill Their Mates. *Behavioral Sciences and the Law*, 30, 598-614.

Bruijn D. M., Graaf I. M. (2016). The role of substance use in same-day intimate partner violence: a review of literature. *Aggression and violent behavior*, 27, 142-151.

Bryan C. J., Grove J. L., Kimberl N. A. (2017). Theory-driven models of self-directed violence among individuals with PTSD. *Current opinion in psychology*, 14, 12-17.

Caman S., Kristiansson M., Granath S. in Sturup J. (2018). Trends in rates and characteristics of intimate partner homicides between 1990 and 2013. *Journal of Criminal Justice*, 49, 14-21.

Carney M., Buttell F., Dutton D. (2007). Women who perpetrate intimate partner violence: a review of the literature with recommendations for treatment. *Aggression and violent behavior*, 12, 108-115.

Chan H. C., Frei A. M., Myers W. C. (2013). Female sexual homicide offenders: an analysis of the offender racial profiles in offending process. *Forensic science international*, 233, 265-272.

Chang J. C., Dado D., Hawker L., Cluss P. A., Buranosky R., Slagel L., McNeil M., Hudson Scholle S. (2010). Understandings turning points in intimate partner violence:

factors and circumstances leading women victims toward change. *Journal of women's health, 19(2)*, 251-259.

Conte A. (2010). *Human rights in the prevention and punishment of terrorism*. Heidelberg, Germany: Springer.

Cramer R. J., Desmarais S. L., Johnson K. L., Gemberling T. M., Nobles M. R., Holley S. R., Wright S., Van Dorn R. (2016). The intersection of interpersonal and self-directed violence among general adult, college student and sexually diverse samples. *International journal of social psychiatry, 63(1)*, 78-85.

Crane C. A., Schlauch R. C., Testa M. in Easton C. J. (2018). Provocation and target gender as moderators of the relationship between acute alcohol use and female perpetrated aggression. (2018). *Aggression and violent behavior, 40*, 39-43.

Dantas S., Santos A., Dias I., Dinis-Oliveira R. J., Magalhaes T. (2013). Parricide: a forensic approach. *Journal of forensic and legal medicine, 22*, 1-6.

Debowska A., Boduszek D., Dhingra K. (2015). Victim, perpetrator, and offense characteristics in filicide and filicide-suicide. *Aggression and violent behavior, 21*, 113-124.

Dugan L., Rosenfeld R., Nagin D. S. (2003). Exposure reduction or retaliation? The effects of domestic violence resources on intimate-partner homicide. *Law & society review, 37(1)*, 169-198.

Durrant R. (2011). Collective violence: An evolutionary perspective. *Aggression and violent behavior, 16(5)*, 428-436.

Dutton D. G. (2007). *The psychology of genocide, massacres, and extreme violence: why "normal" people come to commit atrocities*. United States of America: Praeger international security.

Elisha E., Idisis Y., Timor U., Addad M. (2010). Typology of intimate partner violence. *International journal of offender therapy and comparative criminology, 54(4)*, 494-516.

Eriksson L. in Mazerolle P. (2013). A general strain theory of intimate partner homicide. *Aggression and violent behavior, 18(5)*, 462-470.

Garcia L., Sonria, C., Hurwitz E. L. (2007). Homicides and intimate partner violence: A literature review. *Trauma, violence and abuse, 8(4)*, 370-383.

Gowda G. S., Kumar C. N., Mishra S., Malathesh B. C., Komal S., Math S. B., Chandra P. S. (2018). Maternal filicide: a case series from a medico-legal psychiatry unit in India. *Asian journal of psychiatry*, 36, 42-45.

Harrison M. A., Murphy E. A., Ho L. Y., Bowers T. G., Flaherty C. V. (2015). Female serial killers in the United States: means, motives, and makings. *The journal of forensic psychiatry & psychology*, 26(3), 383-406.

Hart S. D. (2008). Preventing violence: the role of risk assessment and management. V A. C. Baldry in F. W. Winkel (ur.), *Intimate partner violence prevention and intervention: the risk assessment and management approach* (str. 7-18). New York: Nova Science Publishers, Inc.

Hassouneh D. in Glass, N. (2008). The Influence of Gender Role Stereotyping on Women's Experiences of Female Same-Sex Intimate Partner Violence. *Violence against women*, 12(3), 310-325.

Hellen F., Lange-Asschenfeld C., Ritz-Timme S., Verhülndonk S., Hartung B. (2015). How could she? Psychosocial analysis of ten homicide cases committed by women. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 36, 25-31.

Hines D. In Douglas E. (2009). Women's use of intimate partner violence against men: prevalence, implications and consequences. *Journal of Agression, maltreatment and trauma*. 18, 572-586.

Hooker L., Yasindu Samaraweera N., Aguius P. A., Taft A. (2015). Intimate partner violence and the experience of early motherhood: A cross-sectional analysis of factors associated with a poor experience of motherhood. *Midwifery*, 34, 88-94.

Ioana I. M. (2013). No one is born a serial killer. *Procedia – social and behavioral sciences*, 81, 324-328.

Kerr K. M. (2010). *Workplace violence: planning for prevention and response*. United States of America: Elsevier Inc.

Koppe E. (2008). *The use of nuclear weapons and the protection of the environment during international armed conflict*. Oxford: Hart Publishing.

Mackay J., Bowen E., Walker K., O'Doherty. (2018). Risk factors for female perpetrators of intimate partner violence within criminal justice settings: a systematic review. *Aggression and violent behavior*, 41, 128-146.

Martins R., Neto M. J., Andrade A., Albuquerque C. (2014). Abuse and maltreatment in the elderly. *Atencion Primaria*, 46(1), 206-209.

Messinger A. M. (2017). *LGBTQ intimate partner violence: lessons for policy, practice and research*. Oakland, California: University of California press.

Minero V. M., Barker E. in Bedford R. (2017). Method of homicide and severe mental illness: A systematic review. *Aggression and violent behaviour*, 37, 52-62.

Mohanty M. K., Panigrahi M. K., Mohanty S. in Das S.K. (2004). Victimologic study of female homicide. *Legal medicine*, 6, 151-156.

Montesanti S. R. (2015). The role of structural and interpersonal violence in the lives of women: a conceptual shift in prevention of gender-based violence. *BMC Women's health*, 35, 1-3.

Parker R. J. (2012). *Women who kill: serial killers*. US: CreateSpace Independent Publishing Platform.

Polk K. (1993). *Homicide: women as offenders*. Melbourne: University of Melbourne.

Pridobljeno s

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.557.1450&rep=rep1&type=pdf>

Pornari C. D., Dixon L. W. in Humphreys G. W. (2013). Systematically identifying implicit theories in male and female intimate partner violence perpetrators. *Aggression and violent behaviour*, 18, 496-505.

Reckdenwald A., Parker K. F. (2010). Understanding gender-specific intimate partner homicide: a theoretical and domestic service-oriented approach. *Journal of criminal justice*, 38, 951-958.

Resnick P. J. (2016). Filicide in the United States. *Indian Journal of Psychiatry*, 58, 203-209.

Ristock J. L. (ur.), Hiebert-Murphy D., Brownridge D. A. (2011). *Intimate partner violence in LGBTQ lives*. New York, New York: Routledge.

Rutheford A., Zwi A. B., Grove N. J., Butchart A. (2007). Violence: a glossary. *Journal of epidemiology and community health*, 61(8), 676-680.

Salari S., Sillito C. L. (2015). Intimate partner homicide-suicide: perpetrator primary intent across young, middle, and elder adult age categories. *Aggression and violent behavior*, 26, 26-34.

Scannapieco M. in Connel-Carrik K. (2005). *Understanding child maltreatment: An ecological and developmental perspective*. New York, New York: Oxford University Press.

Seifert K. (2012). *Youth violence: theory, prevention and intervention*. New York, New York: Springer Publishing Company.

Stewart L. A., Gabora N., Allegri N., Slavin-Stewart M. C. (2014). Profile of female perpetrators of intimate partner violence in an offender population: Implications for treatment. *Partner abuse*, 5(2), 168-188.

Storey J. E. in Strand S. (2012). The characteristics and violence risk management of women arrested by the police for intimate partner violence. *European journal of criminology*, 9(6), 636-651.

Schwartz L. L., Isser N. K. (2000). *Endangered children: neonaticide, infanticide and filicide*. Florida: CRC Press LLC.

Tilly C. (2003). *The politics of collective violence*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Weizmann-Henelius G., Putkonen H., Naukkarinen H., Eronen M. (2009). Intoxication and violent women. *Archives of women's mental health*, 12, 15-25.

Weizmann-Henelius G., Viemero V., Eronen M. (2003). The violent female perpetrator and her victim. *Forensic science international*, 133, 197-203.

World Health Organization. Pridobljeno 2018 na
<http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>

World Health Organization. Pridobljeno 2018 na
http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77432/who_rhr_12.36_eng.pdf;jsessionid=0CB3CB0632922BC716E4FBA4B0C5C277?sequence=1

Wu Q., Chi P., Lin X., Du H. (2018). Child maltreatment and adult depressive symptoms: Roles of self-compassion and gratitude. *Child abuse & neglect*, 80, 62-69.

Yourstone J., Lindholm T., Kristiansson M. (2008). Women who kill: a comparison of the psychosocial background of female and male perpetrators. *International journal of law and psychiatry*, 31, 374-383.